

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра конституційного і міжнародного права факультету № 4

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

до семінарських занять з навчальної дисципліни

«Міжнародний захист прав людини»

**обов'язкових компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

081 Право (поліцейські)

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 19.05.2022 № 5.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 4
Протокол від 18.05.2022 № 4.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 19.05.2022 № 5.

Розглянуто на засіданні кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС (протокол від 12.05.2022 № 7).

Розробники:

1. Професор кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Войціховський А. В.
2. Доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Логвиненко Є. С.

Рецензенти:

1. Професор кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, д.ю.н., професор Гавриленко О. А.
2. Професор кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Коломієць Ю. М.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
Денна форма навчання, спеціальність 081 «Право»

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 4							
Тема № 1: Поняття та правова природа прав людини.	6	2	2	-	-	2	Тематична контрольна робота
Тема № 2: Історія становлення міжнародної системи захисту прав людини.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 3: ООН як універсальна система захисту прав людини.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 4: Загальна декларація прав людини як базове джерело закріплення міжнародних стандартів захисту прав людини.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 5: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.	6	2	2	-	-	3	
Тема № 6: Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права.	6		2	-	-	3	
Тема № 7: Система захисту прав людини в рамках Ради Європи.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 8: Захист прав людини в Європейському Союзі.	6	-	-	-	-	6	

Тема № 9: Міжамериканська система захисту прав людини.	4,5	2	2	-	-	2	
Тема № 10: Арабська система захисту прав людини.	4,5		2	-	-	2	
Тема № 11: Африканська система захисту прав людини.	4,5		2	-	-	2	
Тема № 12: Система захисту прав людини в рамках Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).	4,5		2	-	-	2	
Тема № 13: Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини в правоохоронній діяльності.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 14: Міжнародний захист від катувань та інших форм нелюдського поводження.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 15: Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 16: Міжнародний захист уразливих груп населення (біженців, жінок, дітей тощо).	6	-	-	-	-	6	
Всього за семестр	90	18	26	-	-	46	Залік

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1: Поняття та правова природа прав людини

Семінарське заняття № 1: Поняття та правова природа прав людини

Навчальна мета заняття: дати визначення поняття прав людини, з'ясувати їх сутність та визначити юридичну природу, навести розгорнуту класифікацію прав людини, дати характеристику кожній групі прав людини, зосередивши основну увагу на особистих (громадянських) прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття, сутність та правова природа прав і свобод людини і громадянина.
2. Права людини й права громадянина: співвідношення понять.
3. Класифікація права людини.
4. Еволюція прав людини.

Методичні вказівки

Приступаючи до опрацювання першого питання варто, насамперед, сформулювати визначення поняття прав людини, розкрити його сутність, з'ясувати співвідношення таких дефініцій як «права людини» й «свободи людини». Крім того, необхідно дати характеристику юридичній природі прав і свобод людини.

Відповідаючи на друге питання, потрібно акцентувати увагу на наявності відмінностей у термінах «права людини» й «права громадянина», вказавши при цьому на більш широкому значенні другого. Права людини є підґрунтям для прав громадянина. Перелік останніх є більш широким за рахунок прав, наданих особі національним законодавством.

Розкриваючи третє питання необхідно наголосити на багатогранності прав і свобод людини, що розкривається у їхній класифікації. Потрібно назвати основні критерії класифікації та відповідно до них вказати основні групи прав і свобод людини.

У відповіді на четверте питання необхідно розповісти про еволюцію прав людини, зосередивши увагу на основні етапи, які називаються поколіннями, а також дати стислу характеристику кожного з них. Окремо доцільно зупинитися на процесі формування четвертого покоління прав людини.

Питання цільових виступів:

1. Права людини як складова її правового статусу.
2. Гарантії забезпечення прав людини.

Теми рефератів:

1. Історичні передумови появи та етапи розвитку прав людини.
2. Характеристика основних прав людини, абсолютні права.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.

4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.

5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Камінська Н. В., Патріча М. В. Захист прав людини під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 19-29.

6. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

7. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

10. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

11. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

12. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

13. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М. В. Буроменського: моногр. / авт. кол.; за ред. В. М. Репецького та В. В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.

Тема № 3: ООН як універсальна система захисту прав людини

Семінарське заняття № 2: ООН як універсальна система захисту прав людини

Навчальна мета: ознайомитися з внутрішньою організацією та діяльністю ООН, а також місцем і роллю ООН в глобальній системі захисту прав людини, з'ясувати роль головних органів ООН у захисті прав людини, зокрема Генеральної Асамблеї, Ради безпеки, Економічної і Соціальної ради, Міжнародного суду, Секретаріату, а також Ради ООН з прав людини, розкрити процедуру розгляду цими органами питань у сфері захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. ООН як універсальна міжнародна організація.
2. Концепція захисту прав людини в Статуті ООН. Принцип поваги прав людини і основних свобод.
3. Діяльність ООН у галузі захисту прав людини. Роль головних органів ООН у захисті прав людини.

Методичні вказівки

Даючи відповідь на перше питання потрібно визначити статус Організації Об'єднаних Націй як універсальної міжнародної організації, яка є основою міжнародного механізму захисту прав людини. Варто відзначити, що ООН було утворено після завершення Другої світової війни як відповідь на масове порушення прав людини під час війни.

Висвітлюючи друге питання, треба розкрити основний зміст Концепції захисту прав людини, що закладено в Статуті ООН, акцентувати уваги на надзвичайно прогресивному її характері. В основу цієї Концепції покладено принцип поваги прав людини і основних свобод.

Розкриваючи третє питання, необхідно наголосити на важливості діяльності ООН у галузі захисту прав людини. Наразі варто констатувати, що без участі ООН неможливо вирішувати проблемні питання щодо захисту прав і свобод людини у світі. Потрібно проаналізувати діяльність головних органів ООН у захисті прав людини, насамперед Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної і Соціальної ради, Міжнародного суду, Секретаріату та Ради ООН з прав людини. Крім того, доцільно вказати на недоліки в цій діяльності та сформулювати пропозиції щодо реформування органів ООН, що здійснюють захист прав людини з метою посилення впливу ООН у напрямку протидії порушенням прав людини у світі та підвищення загальної ефективності головних органів цієї міжнародної організації.

Питання цільових виступів:

1. Взаємодія ООН з неурядовими організаціями із захисту прав людини.
2. Використання Україною потенціалу ООН стосовно відновлення порушених прав українських громадян.

Теми рефератів:

1. Діяльність Генерального секретаря ООН у справі моніторингу стану дотримання прав людини у світі.
2. Представництво України при ООН як інструмент захисту прав українських громадян у світі.
3. Роль ООН у відновленні прав громадян України на окупованих Росією територіях Автономної Республіки Крим та Донецької і Луганської областей.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.
7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

6. Камінська Н. В., Косяк Н. В. Проблеми виконання в Україні рішень Європейського суду з прав людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 250-260.

7. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

8. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

10. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

11. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

12. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

13. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

14. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

15. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

16. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

17. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 4: Загальна декларація прав людини як базове джерело закріплення міжнародних стандартів захисту прав людини

Семінарське заняття № 3: Загальна декларація прав людини як базове джерело закріплення міжнародних стандартів захисту прав людини

Навчальна мета: дати загальну характеристику Загальній декларації прав людини, проаналізувати основні положення, розкрити роль Загальної декларації прав людини як юридичної основи міжнародних стандартів захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Політико-правові передумови розробки і прийняття Загальної декларації прав людини 1948 р.

2. Роль і місце Загальної декларації прав людини 1948 р. в системі міжнародно-правових актів у галузі захисту прав людини.

3. Класифікація прав і свобод людини, що містяться в Загальній декларації прав людини 1948 р.

4. Роль Загальної декларації прав людини 1948 р. в розвитку національного законодавства країн світу у галузі захисту прав і свобод людини.

Методичні вказівки

Розкриваючи перше питання, необхідно проаналізувати політико-правові умови та міжнародну ситуацію, які склалися після завершення Другої світової війни та вказати на фактори, які сприяли прийняттю рішення про розробку та ухвалення ООН Загальної декларації прав людини.

У другому питанні основну увагу треба приділити визначення місця і ролі Загальної декларації прав людини у розбудові нової післявоєнної системи міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини. Необхідно наголосити на тому, що цей міжнародний акт є юридичною основою для прийняття інших міжнародних документів з питань захисту прав людини. Загальна декларація прав людини відіграла вирішальну роль й стала стимулюючим фактором, що сприяв формування ефективних регіональних систем захисту прав людини, зокрема європейської.

Розкриваючи третє питання необхідно навести класифікацію прав і свобод людини, запропоновану ООН у Загальній декларації прав людини. Головним критерієм поділу загальнолюдських прав і свобод стала сфери їх реалізації.

Доповідаючи четверте питання доцільно акцентувати увагу на фундаментальній ролі Загальної декларації прав людини у процесі удосконалення національного законодавства у цій сфері. Зокрема, наголосити на тому, що у основних законах багатьох держав, що були прийняті після Другої світової війни, було імплементовано чимало положень Загальної декларації прав людини.

Питання цільових виступів:

1. Історія створення Загальної декларації прав людини.
2. Історичне значення Загальної декларації прав людини.

Теми рефератів:

1. Імплементация положень Загальної декларації прав людини до Конституції України.
2. Застосування положень Загальної декларації прав людини у судовій практиці.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.
7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.
8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.
9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдулін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

8. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

9. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

10. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

11. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

12. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

14. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.

15. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

16. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

17. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

18. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

19. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

20. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 5: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права

Семінарське заняття № 4: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права

Навчальна мета: дати загальну характеристику Міжнародному пакту про громадянські і політичні права, проаналізувати основні положення, розкрити роль Міжнародного пакту про громадянські і політичні права як юридичного компоненту міжнародних стандартів захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Передумови та історія прийняття Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р.

2. Характеристика та структура Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р.

3. Контрольний механізм за виконанням державами-учасниками Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Методичні вказівки

Відповідаючи на перше питання потрібно визначити передумови та назвати основні події міжнародного життя, що передували прийняттю Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Крім того, варто згадати про те, що цей Пакт деталізує положення Загальної декларації прав людини та по суті є її органічним продовженням.

Розкриваючи друге питання необхідно дати розгорнуту характеристику Міжнародного пакту про громадянські і політичні права як важливого міжнародного акту у сфері захисту прав і свобод людини, що має обов'язковий характер для країн-учасниць. Крім того, потрібно проаналізувати його структуру та дати стислу характеристику кожного з його структурних елементів.

Висвітлюючи третє питання варто акцентувати увагу на складових механізмі здійснення контролю (моніторингу) за належним виконанням державами-учасниками положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та наголосити на особливій ролі ООН та її головних органів у цьому процесі.

Питання цільових виступів:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права як продовження положень Загальної декларації прав людини.
2. Юридична природа Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Теми рефератів:

1. Характеристика і зміст факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р.
2. Характеристика і зміст Другого факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.
7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.
8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.
9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдулін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

8. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

9. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

10. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

11. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

12. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

14. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.

15. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

16. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

17. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

18. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

19. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

20. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 6: Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права

Семінарське заняття № 5: Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права

Навчальна мета: дати загальну характеристику Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, ознайомитися з його основними положеннями, визначити роль Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права у процесі формування міжнародних стандартів захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Історичні передумови та фактори, що сприяли прийняттю Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.

2. Загальна характеристика та зміст Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.

3. Нагляд (моніторинг) за дотриманням державами-учасниками Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права.

Методичні вказівки

Відповідаючи на перше питання потрібно з'ясувати передумови та назвати основні події міжнародного життя, що передували прийняттю Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права. Крім того, варто вказати на те, які саме положення Загальної декларації прав людини деталізує цей Пакт.

Розкриваючи друге питання необхідно дати розгорнуту характеристику Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права як важливого міжнародного акту у сфері захисту прав і свобод людини, що має обов'язковий характер для країн-учасниць. Крім того, потрібно проаналізувати його зміст та надати стислу характеристику кожного з його структурних елементів.

Висвітлюючи третє питання варто акцентувати увагу на складових механізмі здійснення нагляду (моніторингу) за належним виконанням державами-учасниками положень Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, наголосити на особливій ролі ООН та її головних органів у цьому процесі, а також вказати можливі заходи реагування світової спільноти на випадки його порушення окремими державами.

Питання цільових виступів:

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права як продовження положень Загальної декларації прав людини.

2. Відповідальність за порушення Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права.

Теми рефератів:

1. Вплив Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права на розвиток економіки сучасних держав.

2. Застосування положень Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права у судовій практиці.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.

4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.

5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдулін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

8. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

9. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

10. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

11. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

12. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

14. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.

15. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

16. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

17. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

18. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

19. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

20. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 7: Система захисту прав людини в рамках Ради Європи

Семінарське заняття № 6: Система захисту прав людини в рамках Ради Європи

Навчальна мета: визначити сутність і зміст механізму захисту прав людини в рамках Ради Європи, виявити особливості правозахисної діяльності Ради Європи, з'ясувати місце і роль України у системі захисту прав людини в рамках Ради Європи.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Рада Європи як регіональна міжнародна організація. Структура Ради Європи.

2. Передумови та історія прийняття Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

3. Юридична природа і зміст Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

4. Контрольний механізм за виконанням державами-учасниками Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Методичні вказівки

Розглядаючи перше питання, необхідно дати загальну характеристику Раді Європи, вказавши на її статус як регіональної міжнародної організації, а також визначити її місце і роль у континентальній (європейській) системі захисту прав і свобод людини.

Відповідаючи на друге питання необхідно проаналізувати політико-правові умови та міжнародну ситуацію, які склалися після завершення Другої світової війни на Європейському континенті та наголосити на факторах, які сприяли ухваленню урядами європейських держав рішення про заснування нової

регіональної міжнародної організації – Ради Європи, а також вказати на завдання, які були поставлені перед нею.

У третьому питанні основну увагу доцільно приділити юридичній природі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., зауваживши на її ролі як юридичного забезпечення процесу розбудови європейської системи захисту прав і свобод людини і те, що положення самої Конвенції ґрунтуються на відповідних нормах Загальної декларації прав людини. Крім того, необхідно розкрити зміст Конвенції та проаналізувати її основні положення.

Даючи відповідь на четверте питання, варто наголосити на важливості створення ефективного механізму здійснення контролю за дотримання державами-учасниками Конвенції її положень. Особливу увагу необхідно приділити діяльності Європейського суду з прав людини, який керується положеннями Конвенції та імплементує їх у повсякденне життя. Доцільно визначити роль Комітету Міністрів як важливого елементу механізму здійснення контролю за дотриманням державами-учасниками положень Конвенції.

Питання цільових виступів:

1. Принцип ефективного й динамічного тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Принцип забезпечення певної свободи національного розсуду.
3. Принцип автономного тлумачення Європейським судом з прав людини Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
4. Принцип забезпечення мінімальних гарантій прав і свобод людини.

Теми рефератів:

1. Участь України у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Загальна характеристика протоколів до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
3. Рішення Європейського суду з прав людини як оцінка діяльності Національної поліції України.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д.,

Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдунін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

8. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

9. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

10. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.
11. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.
12. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.
13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.
14. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.
15. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філянніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
16. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.
17. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.
18. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.
19. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.
20. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
21. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М. В. Буроменського: моногр. / авт. кол.; за ред. В. М. Репецького та В. В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.

Тема № 9. Міжамериканська система захисту прав людини

Семінарське заняття № 7: Міжамериканська система захисту прав людини

Навчальна мета: отримати знання щодо особливостей функціонування системи захисту прав людини у країнах Північної та Південної Америки, основних міжнародно-правових актів, що регулюють дану сферу; з'ясувати основні принципи роботи міжамериканських органів захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Організація американських держав як регіональна міжнародна організація.

2. Основні регіональні міжнародно-правові акти у сфері захисту прав і свобод людини.

3. Загальна характеристика та діяльність міжамериканських органів із захисту прав і свобод людини.

Методичні вказівки

Розглядаючи перше питання слід означити передумови та цілі створення Організації американських держав як міжнародної регіональної організації, основні принципи та особливості діяльності її органів. Даючи характеристику даної міжнародної організації, слід звернути увагу на її основний документ – Статут, його структуру та його основні положення.

При відповіді на друге питання важливо назвати основні міжнародно-правові акти, які були ухвалені в рамках американського регіону – Американська декларація прав і обов’язків людини 1948 р.; Американська конвенція з прав людини 1969 р.; Додатковий протокол до Американської конвенції з прав людини у сфері економічних, соціальних і культурних прав 1988 р. та Протокол до Американської конвенції з прав людини, що стосується скасування смертної кари 1990 р. Зазначені міжнародно-правові документи становлять основу регіонального міжнародного законодавства та у разі порушення їх норм є підставою для звернення до регіональних міжнародних органів захисту прав і свобод людини.

Для розкриття третього питання необхідно розкрити структуру та повноваження Міжамериканської комісії з прав людини та Міжамериканського суду з прав людини. Ці органи становлять механізм контролю за виконанням зобов’язань держав–учасниць Американської конвенції з прав людини 1969 р.

Питання для цільових виступів:

1. Структура Організації американських держав.
2. Загальна характеристика Американської конвенції з прав людини.
3. Склад та повноваження Міжамериканської комісії з прав людини.
4. Склад та повноваження Міжамериканського суду з прав людини.

Теми рефератів:

1. Історичні передумови створення Організації американських держав.
2. Роль пакту Сан-Хосе у судочинстві Міжамериканського суду з прав людини.
3. Загальна характеристика Протоколу до Американської конвенції з прав людини, що стосується скасування смертної кари.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.

4. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

5. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

6. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

7. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

8. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

6. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

7. Левенець А. В. Особливості міжамериканської системи захисту прав людини. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі: 3-і юр. читання: матер. ювілейної всеукр. дистанційн. наук. конф. (Одеса, 10 квіт. 2020 р.)*. Одеса : Фенікс, 2020. С. 89-93.

8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

10. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

11. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

12. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

14. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

15. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

16. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

17. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 10. Арабська система захисту прав людини

Семінарське заняття № 8: Арабська система захисту прав людини

Навчальна мета: з'ясувати загальні риси системи захисту прав людини в арабських країнах, їх особливості та правову природу; сформулювати уявлення щодо існуючих в рамках Ліги Арабських держав міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини.

Навчальні питання:

1. Ліга арабських держав як регіональна міжнародна організація.
2. Історичні передумови прийняття та значення Арабської хартії прав людини для держав арабського світу.
3. Загальна характеристика та структура Арабської хартії з прав людини.
4. Захист прав людини в Організації ісламського співробітництва

Методичні вказівки

Розкриваючи перше питання необхідно означити особливості створення, функціонування та структуру Ліги арабських держав. Важливою особливістю держав цього регіону можна назвати наявність двох протилежних політико-ідеологічних напрямків – націоналістичного і релігійного, що значно впливає на питання визнання, дотримання та гарантування прав і свобод людини. Тому ще однією особливістю можна назвати довгу відсутність та досить пізнє формування власного механізму прав людини у даному регіоні. Серед цілей діяльності ЛАД слід назвати налагодження відносин між державами-членами; координація їх

політичних дій для тіснішої співпраці; захист їх незалежності та суверенітету та інші.

Відповідаючи друге питання, необхідно зазначити, що Арабська хартія з прав людини 2004 р. є міжурядовою угодою, що спирається на іслам. Слід враховувати, що ісламський підхід до прав людини має певні особливості та дещо перешкоджає участі арабських держав, розташованих в зоні Перської затоки, в міжнародних угодах з прав людини. Крім того, при розкритті даного питання треба зупинитися на тому, що Арабська хартія з прав людини 2004 р. має свою історію створення, яка вплинула на її зміст. Цей документ є більш досконалим, ніж його версія 1994 р., яка мала положення, що прирівнювала сіонізм до расизму, визначала певний підхід до прав жінок та іноземців, а також допускала смертну кару стосовно неповнолітніх.

Наступне, третє питання передбачає розкриття основних положень Арабської хартії з прав людини, її структури. Варто зазначити, що зміст деяких норм даного міжнародного документу не завжди відповідає стандартним уявленням про права людини та їх міжнародний захист, а деякі прямо суперечить міжнародним документам (наприклад, стосовно застосування смертної кари щодо неповнолітніх).

При відповіді на четверте питання слід охарактеризувати діяльність Організації ісламського співробітництва, що є другою організацією в ісламському світі, яка здійснює захист прав людини. На сьогодні, Організація ісламського співробітництва є міжнародною міжурядовою організацією, що об'єднує 57 держав світу за релігійною ознакою. В межах даного питання потрібно надати загальну характеристику положень Даккської декларації прав людини в ісламі 1983 р., Каїрської декларації прав людини в ісламі 1990 р., Конвенції про права дітей в ісламі 2005 р.

Питання для цільових виступів:

1. Історія створення Ліги арабських держав.
2. Особливості системи захисту прав людини в арабських державах.
3. Створення та діяльність Арабської комісії з прав людини.

Теми рефератів:

1. Арабська хартія 1994 та 2004 рр.: порівняльна характеристика.
2. Роль та історичне значення Арабської хартії з прав людини в розвитку регіонального захисту прав і свобод людини.
3. Вплив релігії на формування міжнародного захисту прав людини в країнах арабського світу.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.

4. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

5. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

6. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

7. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

8. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

6. Камінська Н. В., Сवेशнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

7. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

10. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмакі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

11. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

12. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

14. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

15. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

16. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

17. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 11. Африканська система захисту прав людини

Семінарське заняття № 9: Африканська система захисту прав людини

Навчальна мета: з'ясувати загальні риси системи захисту прав людини в африканських країнах, їх особливості та правову природу; сформулювати уявлення щодо існуючих у рамках Африканського союзу міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Африканський союз як регіональна міжнародна організація.
2. Передумови прийняття та значення Африканської хартії прав людини і народів 1981 р. для країн африканського континенту, її загальна характеристика.
3. Особливості захисту прав жінок в африканських країнах.
4. Діяльність Африканської комісії з прав людини і народів.
5. Діяльність Африканського суду з прав людини і народів.

Методичні вказівки

Відповідь на перше питання передбачає характеристику Африканського союзу як об'єднання країн континенту, що став наступником Організації африканської єдності. Слід зазначити, що Африканська система є наймолодшою серед відомих регіональних систем захисту прав людини і питання захисту прав людини є надзвичайно актуальним для країн Африки. Позиція держав-членів Африканського союзу знайшла свій відбиток у преамбулі Статуту організації, де мова йде про свободу, рівність, гідність, які є її основними цілями для здійснення справедливих сподівань африканських народів. Відповідь на це питання повинна містити аналіз основних положень Статуту організації.

Розкриваючи друге питання, насамперед, потрібно зазначити, що процес створення регіональної системи захисту прав людини в Африканському регіоні почався у 1979 році, коли була ухвалена резолюція щодо підготовки проекту Африканської хартії прав людини та народів, яка й була прийнята в 1981 році. Даючи характеристику даного документа, варто звернути увагу, що до концептуальних новацій в галузі міжнародного права прав людини, відносяться визнання й прав народів, неподільності політичних, громадянських, економічних, соціальних і культурних прав людини, проголошення ряду основоположних обов'язків, яскраво виражений колективістський (сім'я, громада, народ) підхід до прав людини.

У межах третього питання слід вказати на те, що велику роль в механізмі реалізації та забезпечення прав жінок в Африці відіграє Протокол до Африканської хартії прав людини і народів про права жінок в Африці 2003 р. Потрібно надати загальну характеристику положень даного Протоколу і визначити його роль у механізмі регіонального захисту прав людини.

Четверте питання присвячене висвітленню діяльності Африканської комісії з прав людини і народів, яка була створена в 1987 році з метою забезпечення прав людини і народів та їх захисту в рамках Організації африканської єдності (нині, Африканський Союз). Для повного розкриття діяльності Африканської комісії з прав людини необхідно з'ясувати її склад і повноваження.

Відповідь на п'яте питання повинна містити характеристику діяльності Африканського суду з прав людини і народів, який був створений у 1998 році відповідно Протоколу до Африканської хартії прав людини і народів про створення Африканського суду з прав людини і народів. Розкриваючи діяльність зазначеного Суду потрібно з'ясувати його склад і юрисдикцію, а також визначити його роль в африканській системі захисту прав людини.

Питання для цільових виступів:

1. Роль Організації африканської єдності у розвитку прав людини на континенті.
2. Історичні передумови створення Африканської хартії прав людини і народів 1981 р.
3. Загальна характеристика та структура Африканської хартії прав людини і народів 1981 р.

Теми рефератів:

1. Порівняльна характеристика Європейської та Африканської системи захисту прав людини.
2. Діяльність Африканської комісії з прав людини та народів.
3. Діяльність Африканського суду з прав людини і народів.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
5. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.
6. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.
7. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
8. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.
2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.
3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
5. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.
6. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.
7. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.
8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.
9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

10. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

11. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

12. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

14. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

15. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

16. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

17. Роговик О. Д. Історія розвитку африканської системи захисту прав людини в 1979-2002 рр. *Право і суспільство*. 2015. № 3 (3). С. 44-50.

18. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

19. Сіваш О. М. Африканська хартія прав людини і прав народів та її контрольний механізм. *Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина* : зб. тез наук. доп. і повідомл. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 6 груд. 2013 р.). Харків, 2013. С. 245-248.

Тема № 12. Система захисту прав людини в рамках Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)

Семінарське заняття № 10: Система захисту прав людини в рамках Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)

Навчальна мета: сформулювати уявлення щодо особливостей регіональних систем захисту прав у рамках Асоціації держав Південно-Східної Азії і Організації з безпеки і співробітництва в Європі.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) як регіональна міжнародна організація.

2. Особливості захисту прав людини в рамках Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).

3. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) як регіональна міжнародна організація.

4. Захист прав людини в рамках Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Методичні вказівки

Відповідаючи на перше питання, потрібно розкрити діяльність Асоціації держав Південно-Східної Азії, що є регіональною міжнародною міжурядовою організацією, яка була створена в 1967 році. У межах даного питання доцільно з'ясувати структуру АСЕАН і надати загальну характеристику положень Статуту організації.

Розкриваючи друге питання, необхідно зазначити, що на відміну від Європи, Америки і Африки, азіатський континент на сьогодні не має власної регіональної системи захисту прав людини. Офіційним міжнародним документом, в якому можна виявити контури азіатського підходу в сфері захисту прав людини, є Азіатсько-Тихоокеанська декларація прав людини і народів, яка була прийнята в 1988 році. Окрім аналізу положень зазначеної декларації потрібно розкрити склад і напрямки діяльності Міжурядової комісії АСЕАН з прав людини.

Розгляд третього питання передбачає характеристику Організації з безпеки і співробітництва в Європі, що є найбільшою регіональною організацією, в рамках якої створена загальноєвропейська система колективної безпеки. Слід назвати основні напрями діяльності ОБСЄ та назвати документи, якими вона керується, включаючи Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р.. Крім того, необхідно розкрити структуру ОБСЄ і охарактеризувати напрями співпраці ОБСЄ з іншими міжнародними організаціями у сфері захисту прав і свобод людини.

Розкриваючи четверте питання, необхідно значну увагу приділити аналізу положень Заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. Сфері гуманітарного співробітництва в Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі присвячений спеціальний розділ, який охоплює широке коло питань взаємодії в галузі прав людини. Крім того, слід зазначити, що істотний внесок у галузі співпраці держав-членів ОБСЄ щодо захисту прав і свобод людини внесли Підсумковий документ Віденської зустрічі держав-учасниць Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1989 р., Заключний акт Копенгагенської конференції з людського виміру ОБСЄ 1990 р., Підсумковий документ Московської наради конференції щодо людського виміру ОБСЄ 1991 р. Важливим кроком у сфері гуманітарної співпраці держав-учасниць ОБСЄ стало заснування інституту Верховного комісара у справах національних меншин, діяльність якого спрямована на виявлення та швидке вирішення ситуацій, пов'язаних з етнічною напруженістю, які могли б створити загрозу для миру, стабільності або дружніх відносин між державами-учасницями ОБСЄ.

Питання для цільових виступів:

1. Роль Віденської зустрічі 1989 р. у зміцненні співпраці держав-учасниць ОБСЄ.

2. Значення Копенгагенської наради 1990 р. для європейської системи захисту прав і свобод людини.

3. Зміст та роль Заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р.

Теми рефератів:

1. «Три кошики» безпеки ОБСЄ, визначені у Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва 1975 р.

2. Співпраця України та ОБСЄ у сфері захисту прав людини на окупованих територіях.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.

4. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

5. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

6. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

7. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

8. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.
6. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.
7. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.
8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.
9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.
10. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.
11. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.
12. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.
13. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.
14. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
15. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.
16. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.
17. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 13. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини в правоохоронній діяльності

Семінарське заняття № 11: Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини в правоохоронній діяльності

Навчальна мета: сформулювати уявлення про поняття і зміст міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в правоохоронній діяльності, засвоєння комплексу знань про принципи захисту прав людини в правоохоронній діяльності і з'ясувати зміст основних міжнародних документів щодо захисту прав людини в правоохоронній діяльності.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття міжнародно-правових стандартів захисту прав і свобод людини в правоохоронній діяльності.
2. Основоположні принципи захисту прав людини в правоохоронній діяльності.
3. Основні міжнародно-правові акти захисту прав людини в правоохоронній діяльності, їх загальна характеристика.

Методичні вказівки

Даючи визначення міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в правоохоронній діяльності, слід зазначити, що це певна система міждержавних договорів, направлена на створення державними та міжнародними правоохоронними органами сприятливих умов для всебічної реалізації прав людини, їх захисту та поновленню. Потрібно вказати на роль та місце міжнародного співробітництва у даній галузі, що є одним із основних складових міжнародного захисту прав і свобод людини. Стандартизація прав людини є ключовою підставою визнання тієї чи іншої правової системи такою, що відповідає чи не відповідає демократичним прагненням розвитку людства. Правоохоронна діяльність кожної держави є ключовим елементом у системі національного захисту прав людини та має свої особливості, які слід назвати та розкрити.

Відповідаючи на друге питання, варто зазначити, що структура міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини складається із сукупності принципів і норм, які встановлюють: права та свободи людини в різноманітних сферах життєдіяльності; обов'язки держави із забезпечення та дотримання прав людини без будь-якої дискримінації як у мирний час, так і у період збройних конфліктів; загальні принципи природного права; відповідальність за порушення прав людини; напрями розвитку та розширення сфери прав людини; напрями посилення контрольного механізму за виконанням державами взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини. Доцільно розкрити сутність та роль кожного із зазначених принципів.

При відповіді на третє питання необхідно назвати основні міжнародно-правові акти у сфері захисту прав і свобод людини в правоохоронній діяльності, серед яких Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями 1955 р., Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 р., Зведення принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню будь-яким чином 1988 р., Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку 1990 р., Мінімальні стандартні правила ООН у відношенні заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила) 1990 р. Повна відповідь передбачає стислу, але змістовну характеристику даних міжнародних актів.

Питання для цільових виступів:

1. Дотримання принципу забезпечення прав і свобод людини під час збройних конфліктів.
2. Правоохоронні органи України як суб'єкти міжнародних відносин у сфері захисту прав людини.

Теми рефератів:

1. Роль ООН щодо забезпечення захисту прав людини в правоохоронній діяльності.
2. Роль міжнародних неурядових організацій щодо захисту прав людини в правоохоронній діяльності.
3. Особливості захисту прав затриманих (ув'язнених) в умовах світової пандемії.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.
7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.
8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.
9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдулін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Патріча М. В. Захист прав людини під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 19-29.

8. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

9. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

10. Левенець А. В. Особливості міжамериканської системи захисту прав людини. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі: 3-і юр. читання: матер. ювілейної всеукр. дистанційн. наук. конф. (Одеса, 10 квіт. 2020 р.)*. Одеса : Фенікс, 2020. С. 89-93.

11. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

12. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Загальні положення щодо дотримання поліцією України міжнародних стандартів у сфері прав і свобод людини. *Справедливість у юриспруденції: теорія та практика: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція»*. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 46-48.

13. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

14. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

15. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

16. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

17. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

18. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

19. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

20. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

21. Петков С. В., Іванов І. В., Делія Ю. В. Забезпечення прав людини правоохоронними органами. Київ : КНТ, 2019. 241 с.

22. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

23. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

24. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

25. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 14. Міжнародний захист від катувань та інших форм нелюдського поводження

Семінарське заняття № 12: Міжнародний захист від катувань та інших форм нелюдського поводження

Навчальна мета: Сформувати уявлення щодо нормативно-правового регулювання та напрямів діяльності міжнародних органів та інститутів щодо захисту права людини на свободу від катувань та інших форм нелюдського поводження.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття катування, його основні ознаки, рівні жорстокості. Право на свободу від катувань в системі основних прав людини.

2. Міжнародні та регіональні стандарти у галузі протидії катуванням та іншим формам нелюдського поводження.

3. Міжнародні та регіональні механізми щодо запобігання та протидії катуванням. Діяльність Комітету проти катувань.

4. Зобов'язання держави щодо недопущення та протидії катуванням.

5. Гарантії захисту від катування в Україні. Катування як кримінальний злочин.

6. Практика Європейського суду з прав людини щодо катувань.

Методичні вказівки

Відповідь на перше питання передбачає надання загальної характеристики катування як грубого порушення одного з основних прав людини – права на повагу до гідності. Слід узяти до уваги, що свобода від катувань є правом абсолютним та передбачає його непорушність. Поняття катувань сформульовано у п. 1 ст. 1 Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р. та рішеннях Європейського суду з прав людини у відповідних справах. Варто розмежувати поняття «катування» та «тілесне ушкодження», вказавши їх принципіві відмінності. Доцільно зазначити, що Європейський суд з прав людини виокремив декілька видів катувань та назвати їх. Тут же потрібно назвати ознаки катування та його видів.

Розкриваючи друге питання, слід назвати та дати загальну характеристику низці міжнародно-правових актів, прийнятих у рамках Ради Європи і ООН. Особливу увагу варто звернути на Загальну декларацію прав людини 1948 р., Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями 1955 р., Декларацію про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання 1975 р., Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р., Основні принципи поводження з в'язнями 1990 р. тощо.

У межах третього питання потрібно надати загальну характеристику таких міжнародних органів та інститутів, як Європейський суд з прав людини, Комітет ООН проти катувань, Підкомітет з попередження катувань. Важливо розуміти, що контроль за виконанням державами-учасницями положень Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р. здійснює орган у складі незалежних експертів – Комітет ООН проти катувань. Необхідно розкрити діяльність цього органу, передумови його створення, основні завдання, підстави та процедуру звернення. Окрему увагу слід приділити діяльності Підкомітету з попередження катувань.

Розкриваючи четверте питання, слід визначити види зобов'язань держав щодо недопущення катувань – негативні та позитивні зобов'язання. При цьому, зазначені зобов'язання потрібно охарактеризувати.

Відповідаючи на п'яте питання варто дати повну характеристику українського законодавства, яке гарантує право на свободу від катувань. Перш за все, це норма Конституції України – ст. 28. Слід назвати серед національних механізмів діяльність системи національних судів, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, реалізацію Національної стратегії у сфері прав людини 2015 р. та інші національні превентивні механізми щодо недопущення катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів

поводження та покарання. Потрібно охопити увагою й кримінальне законодавство України, тут же провівши порівняльний аналіз поняття катування, що містяться у міжнародних документах та Кримінальному кодексі України.

Шосте питання передбачає аналіз рішень Європейського суду з прав людини, пов'язаних із оцінкою дій держави через її органи та визнання їх катуванням або іншою формою нелюдського поведіння. Особливу увагу варто звернути на рішення суду у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (Ireland v. the United Kingdom), «Пірс проти Греції» (Peers v. Greece), «Лабіта проти Італії» («Labita v. Italy»), «Захаркін проти України» («Zakharkin v. Ukraine») та інші, які містять ґрунтовні пояснення позиції суду щодо того, що саме можна назвати катуванням, нелюдським чи таким, що принижує гідність поведінням чи покаранням враховуючи сукупність обставин у кожному окремому випадку.

Питання для цільових виступів:

1. Норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. щодо неприпустимості тортур.
2. Діяльність Комітету ООН проти катувань.
3. Загальна характеристика Кодексу поведінки посадовців для підтримки правопорядку 1975 р.

Теми рефератів:

1. Функціонування національного механізму захисту людини від катувань.
2. Огляд рішень Європейського суду з прав людини щодо катувань чи інших форм нелюдського поведіння чи покарання.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.
7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдулін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Патріча М. В. Захист прав людини під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 19-29.

8. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

9. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

10. Левенець А. В. Особливості міжамериканської системи захисту прав людини. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі: 3-і юр. читання: матер. ювілейної всеукр. дистанційн. наук. конф. (Одеса, 10 квіт. 2020 р.)*. Одеса : Фенікс, 2020. С. 89-93.

11. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

12. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Загальні положення щодо дотримання поліцією України міжнародних стандартів у сфері прав і свобод людини. *Справедливість у юриспруденції: теорія та практика: збірник*

матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція». Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 46-48.

13. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

14. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

15. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

16. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

17. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

18. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

19. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

20. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.

21. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

22. Петков С. В., Іванов І. В., Делія Ю. В. Забезпечення прав людини правоохоронними органами. Київ : КНТ, 2019. 241 с.

23. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

24. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

25. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

26. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

27. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 15. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів

Семінарське заняття № 13: Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів

Навчальна мета: Сформувати уявлення та розуміння функціонування системи міжнародного захисту прав людини під час збройного конфлікту.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Становлення та розвиток міжнародного гуманітарного права, поняття та особливості.
2. Поняття та види збройних конфліктів.
3. Поняття та види учасників збройних конфліктів.
4. Поняття та ознаки розвідників, лазутчиків, найманців, інструкторів тощо.
5. Міжнародно-правовий статус військовополонених, поранених, хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі.
6. Режим воєнної окупації.

Методичні вказівки

Розкриваючи перше питання, слід розкрити історичні передумови формування міжнародного гуманітарного права, етапи його становлення та розвитку. Поняття міжнародного гуманітарного права слід розуміти як систему міжнародно-правових норм, що застосовуються як у міжнародних, так і у внутрішніх збройних конфліктах, а також визначають взаємні права та обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони або обмеження застосування певних засобів і методів ведення збройної боротьби та забезпечують захист жертв збройного конфлікту. Важливо зазначити, що це особлива галузь міжнародного права, основною метою якої є досягнення компромісу між міркуваннями воєнної необхідності та вимогами гуманності. Крім того, потрібно проаналізувати міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів, визначення основних положень міжнародно-правових актів у «Праві війни» та «Праві миру».

У межах другого питання слід розкрити поняття збройного конфлікту та з'ясувати, що основна мета будь-якого збройного конфлікту полягає саме в придушенні збройного опору противника. Такі дії можуть відбуватися як всередині держави, так і на міждержавному рівні, що формує два види збройних конфліктів. Необхідно надати визначення та розкрити відмінності цих видів збройних конфліктів. Крім того, потрібно розрізняти поняття «гібридна війна», «інтернаціоналізований конфлікт», «асиметричний конфлікт» тощо.

Відповідаючи на третє питання, слід назвати види учасників збройного конфлікту та охарактеризувати міжнародно-правовий статус кожного з них, їх особливості та відмінності один від одного – комбатантів, некомбатантів, поранених та хворих, полонених, медичний персонал тощо. Варто звернути увагу на міжнародно-правові документи, які визначають статус категорій осіб, які прямо чи опосередковано є учасниками збройного конфлікту.

Відповідь на четверте питання має містити ознаки та відмінності таких учасників збройних конфліктів, як розвідники, лазутчики, найманці, інструктори, іноземні військові радники, парламентарі тощо. Слід визначити їх місце та роль у збройному конфлікті, а також їх визначений міжнародно-правовий статус. Особливу увагу звернути на найманців, які за міжнародними нормами і національним законодавством є злочинцями.

Розкриваючи п'яте питання необхідно дати характеристику кожного з учасників збройних конфліктів – військовополонених, поранених, хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі. Крім того, варто назвати міжнародні документи (Гаазькі та Женевські конвенції, Додаткові Протоколи до них), які визначають статус та правила поводження із зазначеними категоріями осіб – позитивні та негативні зобов'язання сторін конфлікту.

Останнє питання передбачає визначення режиму воєнної окупації як тимчасового захоплення території (частини території) однієї держави збройними силами іншої держави й установа військової адміністрації на захопленій території. Тут же доречно назвати ознаки цього явища та обов'язки держави до населення окупованої території.

Питання для цільових виступів:

1. Заборонені міжнародно-правовими актами засоби веденні війни.
2. Положення Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. щодо цивільних та військових об'єктів.
3. Зобов'язання сторін конфлікту в разі окупації території супротивника.
4. Характеристика Декларації про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів 1974 р.

Теми рефератів:

1. Специфіка ведення морської війни відповідно до міжнародного права.
2. Режим військового полону та статус полонених.
3. Правила початку та закінчення війни відповідно до норм міжнародного гуманітарного права.

Література

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д.,

Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдунін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Патріча М. В. Захист прав людини під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 19-29.

8. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

9. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

10. Левенець А. В. Особливості міжамериканської системи захисту прав людини. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі: 3-ї юр. читання: матер. ювілейної всеукр. дистанційн. наук. конф. (Одеса, 10 квіт. 2020 р.)*. Одеса : Фенікс, 2020. С. 89-93.

11. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

12. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Загальні положення щодо дотримання поліцією України міжнародних стандартів у сфері прав і свобод людини. *Справедливість у юриспруденції: теорія та практика*: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція». Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 46-48.

13. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

14. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

15. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

16. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмакі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

17. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

18. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

19. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

20. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.

21. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

22. Петков С. В., Іванов І. В., Делія Ю. В. Забезпечення прав людини правоохоронними органами. Київ : КНТ, 2019. 241 с.

23. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

24. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

25. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

26. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

27. Савчин М. В., Менджул М. В., Рогач О. Я. Захист прав внутрішньо переміщених осіб: монографія. Ужгород : Вид-во «Рік-У», 2018. 268 с.

28. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

3. Інформаційне та методичне забезпечення

Рекомендована література

3.1. Нормативно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини: прийнята ООН 10.12.1948 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

2. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі: прийнятий НБСЄ 01.08.1975 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята РЄ 04.11.1950 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: прийнятий ООН 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнятий ООН 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

6. Регламент Європейського суду з прав людини: прийнятий РЄ 04.11.1998 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.

7. Устав ООН: прийнятий 26.06.1945, набув чинності 24.10.1945 // Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text

8. Хартія Європейської безпеки: прийнята ОБСЄ 19.11.1999 // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_166#Text

9. Хартія основних прав Європейського Союзу: прийнятий ЄС 07.12.2000 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524.

Основна:

1. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навч.-метод. посібн. Київ, Вид-во Фенікс, 2019. 194 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.

4. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.

5. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

6. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 364 с.

7. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Харків : Вид-во Право, 2017. 374 с.

8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 462 с.

9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О. 168 с.

3.2. Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

2. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гайдунін О. О., Худолей В. Ю., Шаркова І. М. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 300 с.

6. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

7. Камінська Н. В., Косяк Н. В. Проблеми виконання в Україні рішень Європейського суду з прав людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 250-260.

8. Камінська Н. В., Патріча М. В. Захист прав людини під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 19-29.

9. Камінська Н. В., Свешнікова М. М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 102-109.

10. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

11. Левенець А. В. Особливості міжамериканської системи захисту прав людини. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі: 3-і юр. читання: матер. ювілейної всеукр. дистанційн. наук. конф. (Одеса, 10 квіт. 2020 р.)*. Одеса : Фенікс, 2020. С. 89-93.

12. Любашенко В. І. Концепція «обов'язок захищати» як гарантія захисту основоположних прав людини в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 263 с.

13. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Загальні положення щодо дотримання поліцією України міжнародних стандартів у сфері прав і свобод людини. *Справедливість у юриспруденції: теорія та практика: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція»*. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 46-48.

14. Малишев О. О., Усенко І. Б., Ромінський Є. В., Кириченко В. Є., Музика І. В. Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої хартії вольностей): матеріали XXXIII Міжнародної історико-правової конференції 17-20 вересня 2015 р. Київ-Херсон : ФОП Грін, 2015. 430 с.

15. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2018. 416 с.

16. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2019. 624 с.

17. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмачі, М. К. Гопич. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.

18. Міжнародні організації: навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп., Харків : ХДУХТ, 2018. 235 с.

19. Міжнародні організації: тестовий тренінг / В. О. Козуб, П. Л. Гринько, вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків : Форт, 2016. 63 с.

20. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 192 с.

21. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2020. 590 с.

22. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

23. Петков С. В., Іванов І. В., Делія Ю. В. Забезпечення прав людини правоохоронними органами. Київ : КНТ, 2019. 241 с.

24. Потьомкін А. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: збірник судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

25. Практика застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого Протоколу: практ. посіб. / упоряд.: В. Я. Погребняк, С. О. Кравцов. Харків : Право, 2018. 196 с.

26. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини (загальнотеоретична характеристика). *Право України*. 2015. № 10. С. 58-66.

27. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29.

28. Роговик О. Д. Історія розвитку африканської системи захисту прав людини в 1979-2002 рр. *Право і суспільство*. 2015. № 3 (3). С. 44-50.

29. Савчин М. В., Менджул М. В., Рогач О. Я. Захист прав внутрішньо переміщених осіб: монографія. Ужгород : Вид-во «Рік-У», 2018. 268 с.

30. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

31. Сіваш О. М. Африканська хартія прав людини і прав народів та її контрольний механізм. *Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина* : зб. тез наук. доп. і повідомл. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 6 груд. 2013 р.). Харків, 2013. С. 245-248.

32. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М. В. Буроменського: моногр. / авт. кол.; за ред. В. М. Репецького та В. В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – офіційний сайт Європейського суду з прав людини;

2. https://europa.eu/european-union/index_en – офіційний сайт Європейського Союзу;

3. <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe> – офіційний сайт Ради Європи;

4. <https://www.europol.europa.eu/> – офіційний сайт Європейської поліцейської агенції (Європол);

5. <https://www.icc-cpi.int/about> – офіційний сайт Міжнародного кримінального суду;

6. <https://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm> – офіційний сайт НАТО;

7. <https://www.osce.org/> – офіційний сайт ОБСЄ;

8. <https://www.icj-cij.org/en> – офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй;

9. www.interpol.int/ – офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції;

10. www.un.org – офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй.